

SIGNAALVÄHK

Pacifastacus leniusculus

VÕÖRLIIK

Inglise keeles signal crayfish
Soome keeles täplärapu
Vene keeles сигнальный рак

Foto: K. Sillén

Levik. Ameerikast Euroopasse sisse toodud vähiliik, keda on inimeste poolt levitatud enamikesse Euroopa maadesse (va Norra ja Eesti). Teda kasvatatakse meie naabermaades – Soomes ja Rootsis. Signaalvähk tõrjub välja Euroopa kohalikud vähiliigid, kuna ta on viljakam (200–400 marjatera emasvähi kohta), agressiivsem ja vastupidavam halbadele keskkonningimustele ning enamasti immuunne vähikatku suhtes ja kannab seda haigust edasi.

Liigi kirjeldus ja tunnused. Värvus sinakasmust kuni punakaspruun, mõnikord ka hele- kuni mustjaspruun. Signaalvähi sõrad on lühemad, laiemad ja paksemad ning pealt siledamad kui jõevähil. Altpoolt on need punased (mitte kunagi valged, beežid, roosad ega kollakad). Sõra kahe haru hargnemiskohal on liigese ümber helesinine kuni valge piirkond – nn signaal, mille järgi liik on ka oma nime saanud. Signaalvähi kõva kooriku tõttu on tema tarbimisväärtus jõevähist madalam.

KITSASÕRALINE VÄHK

Astacus leptodactylus

VÕÖRLIIK

Inglise keeles narrow-clawed crayfish
Soome keeles kapeasaksirapu
Vene keeles длиннопалый рак, узкопалый рак

Foto: T. Paaver

Levik. Esineb enamikes Euroopa riikides, va Hispaanias, Portugalis, Norras, Rootsis ja Eestis. Seega on meie naabermaadest reaalne kitsasõralise vähi sissetungi oht Ida- ja Kagu-Eestisse. Oma suure viljakuse (sõltuvalt kasvutingimustest 200–800 marjatera emasvähi kohta) ja kiire kasvu tõttu on ta jõevähi paljudest elupaikadest välja tõrjunud. Majanduslikult tähtis on ta Musta ja Kaspia mere äärses piirkonnas, mille soojas kliimas kasvab vähk kiiresti. Praegu tegeleb nii loodusest püütud kui tiikides kasvatatud kitsasõralise vähi kaubandusega agaralt Venemaa, mille kaudu võib meile sattuda teisigi talle sarnaseid Lähis-Ida vähiliike.

Liigi kirjeldus ja tunnused. Värvus on elukeskkonnast tulenevalt väga varieeruv, kuid rohkem esineb meepruuni või oliivroheline värvusega isendeid. Seljakilp on kare ja kaetud teravate naastudega. Sõrad on kääride moodi pikad, kitsad ja sirged. Väljaulatuvad ogad sõrgade lõikeserval puuduvad või on väga väikesed. Koorik on õhem kui teistel vähiliikidel.

OGAPÖSKNE VÄHK

Orconectes limosus

VÕÖRLIIK

Inglise keeles spiny-cheek crayfish
Soome keeles amerikkalainen kääpiörapu
Vene keeles полосатый рак

Foto: P. Rey

Levik. Ameerikast Euroopasse sisse toodud liik, kes on oma levilat kiiresti laiendanud. Praeguseks ulatub see Lääne-Euroopast Leeduni. Ta rändab aktiivselt ja tegutseb ka päeval. Ogapöskne vähk on meie kohalikule jõevähile ohtlik, kuna suudab agressiivsuse, vastupidavuse ja suure viljakuse (üle 400 marjatera emasvähi kohta) tõttu välja tõrjuda endast suuremad ja väärtuslikumad vähid. Samuti on ta immuunne vähikatku suhtes. Oma väikese kasvu ja kõva kooriku tõttu ei ole tal ka kaubanduslikku väärtust.

Liigi kirjeldus ja tunnused. Värvus kahvatu, tumepruun või oliivroheline. On täheldatud ka sinise värvusega isendeid. Talle on iseloomulikud oranžid sõrgade tipud, mille ümber on must rõngas. Altpoolt pole sõrad kunagi punased ega mustjaspruunid. Vähi tagakeha lüüdel asuvad pruunikas-punased vöödid.

JÕEVÄHK

Astacus astacus

Inglise keeles noble crayfish
Soome keeles rapu, jokirapu
Vene keeles широкопалый рак

Foto: Ü. Kollist

Levik. Jõevähi looduslik levila ulatub Loode-Venemaalt Atlandi ookeani rannikuni ja Vahemerest Põhja-Skandiinaaviani. Inimene on tema levikut laiendanud, viies selle liigi näiteks ka Briti saartele, kus teda varem polnud. Niemele vaatamata esineb jõevähk nii jõgedes kui järvedes. Eestis on ta praegu ainus vähiliik.

Liigi kirjeldus ja tunnused. Värvus enamasti punakaspruun, kuid võib olla ka beež, must või sinine. Sõrad on suured ja tugevad, eriti isastel. Tavaliselt on sõrad keha sama värvi ja pealt karedad. Altpoolt on need siledad ja punased kuni mustjaspruunid (mitte kunagi valged, beežid, roosad ega heleoranžid). Sõrgade lõikeservad ei ole sirged, vaid seal on kaks väljaulatuvat oga. Seljakilp on sile, kuid erinevalt signaalvähist on pea ja rindmiku liitumiskohal kummalgi küljel terav naast. Tänu vähkide võimele heita ära mõni oma kehaosa enda elu päästmise eesmärgil, võime me kohata taastuvate sõrgadega jõevähke, kelle tagasi kasvav sõrg jääb aga eelmisest kitsamaks, õhemaks ja kergemaks, mis üldkujult meenutab hoopis kitsasõralise vähi sõrga.

Jõevähi tähtsus. Jõevähk on oluline lüli veekogu aine- ringes. Ta hoiab veekogusid kinni kasvamast ning on toiduks paljudele veeorganismidele. Suure lihasaagise ja õhukese kooriku pärast eelistavad Euroopa tarbijad seda vähiliiki teistele ja seetõttu on tema turuhind ka kõrgem.

Võõrliikide kahjulikkus ja ohud. Jõevähi väike viljakus (90–260 marjatera emasvähi kohta), aeglane kasv meie jahedas kliimas, tundlikkus keskkonnaseisundi ja haiguste suhtes teevad ta kergesti haavatavaks. Võõrad vähiliigid võivad saada jõevähile hukatuslikuks, kuna nad on viljakamad, agressiivsemad ning vastupidavamad nii haiguste kui raskete keskkonnatingimuste suhtes. Ameerika vähid on immuunsed vähikatku suhtes ning kannavad seda haigust edasi. Agressiivsemad Ameerika vähi isased paarituvad emase jõevähiga, kuid sellest ei sünni järglasi ning nii väheneb jõevähi arvukus. Eesti veekogudesse võivad võõrliigid sattuda nii tahtliku kui tahtmatu inimtegevuse läbi. Tundes erinevaid vähiliike, saame seda takistada.

Seadused. Looduskaitseaduse alusel on keelatud võõrliikide loodusesse laskmine. Lisaks on keelatud Eestisse sisse tuua signaalvähi, kitsasõralise vähi ja oga-põskse vähi elusaid isendeid.

PUNANE SOOVÄHK

VÕÕRLIIK

Eestis müüakse Hispaania jõevähi nime all Ameerikast pärinevat keedetud ja külmutatud **punast soovähki** (*Procambarus clarkii*), mis on kasvatatud Hispaanias või Hiinas. See soojalembene liik meie kliimas ei ela, mistõttu ta ohtu ei kujuta. Teda peetakse Eestis akvaariumides. Punane soovähk on kergesti ära tuntav kitsaste ja pikka-de lülidega ning üleni mügarate, naastude ning pikkade teravate ogadega kaetud sõrgade poolest.

Vähi kaitse ja võõrvähiliikide kohta saab infot

Keskkonnaministeeriumi Kalavarude osakonnast

Narva mnt 7a
15172 Tallinn

Tel: 626 0713
www.envir.ee

Koostajad: Katrin Kaldre, Margo Hurt, Tiit Paaver • Kirjastus: Eesti Loodusfoto • Kaanefoto: jõevähk (Margo Hurt) • Koostatud Keskkonnaministeeriumi tellimusel ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus rahastamisel

Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences

www.emu.ee

JÕEVÄHK

JA TEDA OHUSTAVAD
VÕÕRVÄHILIIGID

HOIDKEM EESTI KODUMAIST JÕEVÄHKI!
VÄLTIGE VÕÕRLLIIKIDE SISSETOOMIST!